

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

Csóti György interjú

R.: Első kérdésem politikai pályafutásának kezdetére vonatkozik: miként lett Ön politikus? A személyes élete az 1980-as évek előtt egyáltalán nem erre predesztinálta, hiszen műszaki végzettsége van és ezen a területen dolgozott is.

Cs.Gy.: A műszaki végzettség mellett még egy kérdésen kívüli felvezetőt tennék hozzá: Kodolányi Gyulával mindjárt a leges-legelején egy azóta is tartó jó barátságba kerültem, és amikor először fent volt nálunk, még valószínűleg, sőt biztosan az 1990-es választás előtt, a kampányidőszakban, akkor látta, hogy a kis dolgozószobámban az íróasztallal szemben a falon egy Illyés Gyula fénykép van. Jó egy évtizeddel korábban kivágtam egy könyvborítóból ovális alakú képét, bekereteztettem és kitettem a falra. Ennek oka az volt, hogy a „Válasz Herdernek és Adynak” című, 1978-79-ben megjelent írását, ami valószínűleg Ön előtt is ismert, olyan nagyra értékeltem, hogy örökre megszerettem a szerzőjét. Kodolányi azt mondta akkor kérdőn, hogy egy villamosmérnök lakásán miért van kitéve Illyés Gyula képe? Megkérdezte, hogy „Te az irodalmat is szereted?” Mondtam neki, hogyne szeretném, de nemcsak az irodalmat szeretem, hanem az akkor nagyon bátornak számító írása miatt kedveltem meg Illyést, melyben az erdélyi, külhoni magyarok ügyében állt ki. Ez akkor nagyon megragadott és megszerettem. A mai napig is ott van az a fénykép. Értelmiségi családból származom, édesapám építészmérnök volt, én magam is építészmérnöknek készültem, de nem engedtek továbbtanulni. 1959-ben érettségiztem, és egyetlen bűnöm volt, hogy az iskolában, a gimnáziumban teli szájjal mondtam, ha volt valami apropója, hogy „Kádár János egy rohadt szemét gazember, hazaáruló”. Nem szerveztem forradalmat, nem tüntettem, csak azt mondták, hogy ilyen ember ne tanuljon tovább. Aztán hat évvel később mehettem egyetemre. Közben elvégeztem egy kétéves híradástechnikai műszerész ipari tanuló iskolát, ami után már villamosmérnökre jelentkeztem, és 1971-ben diplomáztam.

A motivációk kapcsán még egy kicsit visszamegyek, az Édesapám könyvtárában találtam, olyan 11-12 éves koromban, egy könyvet, aminek az volt a címe, hogy „Ütött az óra, a trianoni béke története.” Itt kezdődött az én nemzeti érzelmű, és a külhoni magyarok iránti elkötelezettségem. 1956 októberében 15 és fél évesen már ott voltam az első nap a Bem téri tüntetésen. Felejthetetlen élmény volt, ma is érzem azt a felemelő, átszellemült érzést, ami akkor volt bennem. A rádióhoz már nem mentem el, mert nem volt telefonunk, és nem tudtam hazatelefonálni édesanyámnak, hogy elmegyek tüntetni a rádióhoz, ezért félttem, hogy kikapok, így hazamentem. Tömegközlekedés persze nem volt, egy teherautóra felkérérdzkedve jutottam el a Móricz Zsigmond körtérig. Persze gőzöm nem volt, hogy pontosan mi is történik, de azt tudtam, hogy nagy dolog van folyamatban, hogy valami olyan dolog történik, ami felforgatja a mi kis világunkat, és ez egy meghatározó élmény volt egész életemben. Fegyver nem volt a kezemben, de ott voltam szinte minden fontos helyszínen. Az Akácfa utcában törtem a Sztálin szobor oda vonszolt törzséből, keze, lába, feje már nem volt. A Gellérthegyen a szovjet katona ledöntött szobrából tenyérnyi darabot sikerült kihalászni, sokkal vékonyabb anyagból volt, mint véreskezű diktátoré. Amíg a szovjet csapatok ki nem vonultak, addig én féktelenül, de szó szerint féktelenül gyűlöltem a szovjeteket, és gyűlöltem a kommunista diktatúrát is. Én innen indultam, sokáig eszembe sem jutott, hogy politikus legyek. Viszont 1981-ben a barátaimmal önálló vállalkozásba kezdtünk, egy mezőgazdasági termelőszövetkezet melléközemágaként létrehoztuk a Tiszadata nevű számítástechnikai csoportot, és ezáltal teljesen független lettem. Én mindig is azt szerettem, hogy önállóan tevékenykedjek, megkapom a feladatot, vagy meghatározom magamnak, tudom, mit kell csinálni, és akkor én ezt magam megcsinálom, utána elszámolok vele. Ez a függetlenség iránti vágy mindig megvolt bennem a munka területén is, sőt meghatározó volt. A nyolcvanas évek közepén leváltunk a

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

termelőszövetkezetéről, önálló korszövetkezet lettünk, ez pedig már teljes függetlenséget adott. A nyolcvanas évek közepén tehát én már egy teljesen független, és anyagilag jól szituált ember voltam a barátaimmal együtt. Amit először elkezdtem tenni, már 1980-81-től Erdélybe jártam, családommal együtt, segíteni az ottani magyaroknak. Erre Illyés Gyula már említett cikke indított. Ott ismerkedtem meg Kallós Zoltánnal, akivel haláláig jó barátságban voltam, és ő küldött Csoóri Sándorhoz, mert Csoóri ki volt már addigra tiltva Erdélyből. Én még nem, engem csak jegyeztek, amikor átléptem a határt, akkor telefonáltak a megfelelő helyre, hogy Csóti belépett Romániába. De engem nem bántottak, nem voltam kitiltva, így én a kolozsvári értelmiség és Csoóri Sándor között futár lettem. Egy évben 4-5 alkalommal mentünk Erdélybe. Többnyire hétfvégén, pénteken este elindultunk és vasárnap éjjel hazajöttünk, kivéve a nyári szabadságot, annak egy részét többnyire ott töltöttük. De nekem nem is kellett szabadságot kivenni, mert független voltam ilyen szempontból. Megismerkedtem ott többek között Szócs Istvánnal, Szócs Géza édesapjával, Szilágyi István íróval, Lászlóffy Aladár költővel, Tőkés Istvánnal, Tőkés László édesapjával, gróf Bánffy Istvánnal, Újvári Ferenc ügyvéddel. a kalotaszegi értelmiség meghatározó alakjaival is. Egyik ilyen alkalommal, amikor visszajöttem Erdélyből, 1988. szeptember elején, már nem tudnám megmondani, hogy hányadikán, elmentem Csoóri Sándor Keleti Károly utcában levő lakására, hogy elmondjam, miket üzent neki Kallós Zoltán. Ez a második Lakiteleki Találkozó után volt. Csoóri akkor megkérdezett: „Gyurka, nem akarsz segíteni nekünk a Magyar Demokrata Fórumban, mert Te mégis egy mozgékony ember vagy, és agilis embernek ismertelek meg?” Azt mondtam, hogy persze, miért ne, mert már tudtam a Fórumról, újságban már olvastam róla, és támogattam a céljait. Így lettem tagja, sőt, alapító tagja a Fórumnak, mert Lezsák Sándor úgy hirdette meg szeptember 3-án, hogy aki szeptember 30-ig belép a szervezetbe, az alapító tagnak számít, úgyhogy Csoóri mindjárt kitöltötte nekem a szükséges ajánlót, majd ment a levél Lakitelekre, Lezsáknak. Ugyan nem voltam ott egyik lakiteleki találkozón sem, de formálisan ilyen okok miatt alapító tag vagyok. Így kezdődött pályafutásom az MDF-ben, majd rögtön az első országos gyűlésen kaptam egy választott tisztséget, szintén Csoóri javaslatára a Számvevő bizottság tagja lettem. Gondolták, hogy vállalkozóként, üzletemberként én értek hozzá, bár valójában nem sokat értettem a pénzhez, akkor se, meg most se, mindenesetre elvállaltam a feladatot. Amikor Antall Józsefet a második országos gyűlésen 1989. október 22-én meglepően nagy többséggel elnökké választották, egymás mellett ültünk az első sorban. Antall akkor egy fantasztikus, nagyon jó beszédet tartott, amivel elnyerte a tagság támogatását. Antallt az alapító atyák közül nem mindenki szerette, főleg Bíró Zoltán és Kiss Gy. Csaba nem.

R.: A Bíró ennek a mai napig, nyilvánosan hangot is szokott adni.

Cs.Gy.: Ezt a történetet majd én meg fogom írni. Még egy politikai könyvet tervezek írni, és megírom ebben, hogy mi történt akkoriban az MDF-ben. Én akkor már nagyon jó viszonyba kerültem Antall Józseffel, választmányi üléseken beszélgettünk, többször hozzászóltam a vitákhoz. Ott az Országos Gyűlésen, megválasztása után néhány perccel, megkérdezte, hogy tudnék-e, szeretnék-e teljes időmmel, energiámmal az MDF-nek dolgozni? Addigra komoly hatással volt sokunkra Antall, egy olyan embert ismertünk meg benne, akiben bízni lehet, aki okos, aki felkészült. Ezért azonnal igent mondtam neki, és akkor – ahogy tréfásan. de félig azért komolyan szoktam mondani – süllyedtem el a politika mocsarában. Föladtam a korszövetkezetet, még ment egy, vagy két évig tovább, végül megszűnt. Az új időkben már nem is volt egyébként szükséges ez a szövetkezeti forma. Antall rögtön az első elnökségi ülésen megbízott az elnökség jóváhagyásával az MDF hivatalának a vezetésével. Ebben a pozícióban gyakorlatilag az elnökség, mint politikai testület, és az adminisztráció, a szervezet közötti összekötő kapocs voltam. Kaptam egy gyönyörű szép megbízólevelet Antalltól, amit

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

örzők azóta is. És akkor elkezdődött a - nem túlzok – napi 12-14 néha 16 órás munka, szervezés, a kampány végéig. Az első szabad választáson, melynek első fordulója március 25-én, a második április 8-án volt, bejutottam a Parlamentbe, az országos listán. Az ötödik helyen voltam a tíz ember közül, aki bejutott az országos listáról. Elöttem volt Szentágothai János, Kónyáné Kutrucz Katalin (aki tevőlegesen részt vett az úgynevezett MDF-SZDSZ paktum tető alá hozásában), Balsai István és Salamon László. Így lettem országgyűlési képviselő. Én az MDF-en belül már akkor is erősen a külpolitika felé irányultam, különösen a határon túli magyarok, tehát a külhoni nemzetpolitika ügyéhez. Eredetileg a Külügyi Bizottság elnöke lettem volna, ha Kohl kancellár nem kéri meg Antallt, hogy Horn Gyula maradjon az új kormányban is a külügyminiszter. Erre azt mondta Antall, hogy szóba sem jöhet, de kárpozlásként odaadjuk neki a Parlamentben a Külügyi bizottság elnöki posztját. Ez eredetileg a miénk lett volna, Antallnak is az volt az elve, hogy a Külügyi Bizottság vezetője mindig kormánypárti legyen, a költségvetési bizottságé pedig az ellenzéké. Volt egy-két ilyen sarokpont a bizottsági elnöki pozíciókat illetően akkoriban, de mindig nagy alkudozás is volt. Én naivan azt hittem, hogy a második ciklusban (amikor egyéni képviselő voltam a budapesti 1-es választókerületben, amely az I. kerületet és a II. kerület déli részét foglalta magába), hogy a gesztust majd visszaadják, és ellenzékiént majd én leszek a Külügyi Bizottság elnöke. Hát nem, az SZDSZ nem adta oda a bizottság vezetését, hanem magának tartotta meg, és először Eörsi Máttyás, utána pedig két év múltán Szent-Iványi István lett az elnök. Voltaképpen cseréltek az államtitkári és külügyi bizottsági elnöki pozíciók között. De most kicsit előre szaladtam...

R.: Úgyis majd visszamegyünk még egy kicsit.

Cs.Gy: Adalék még ehhez, hogy Horn Gyulával emberileg, teljesen jó viszonyban voltam, a politikai ellentétek mellett is. Voltak persze súrlódások, például amikor Ion Iliescu akkori román köztársasági elnöknel voltunk a Külügyi bizottsággal Romániában. Én alelnökként mindig Horn mellett ültem Iliescu kifejtette a magyar külügyi bizottságnak a dákoromán elméletet, és a magyaroktól elszenvedett ezeréves elnyomásukat. Én jelentkeztem, hogy szeretnék válaszolni. Horn azt mondta, hogy parancsolj, de ő nem válaszolt rá. És én akkor visszautasítottam a román elnök vádaskodásait, és elmondtam nagyon udvariasan azt, amit én tudok, és ami meggyőződésem szerint igaz is. Horn Gyula folyamatosan rugdosta a lábam az asztal alatt, aztán rá is lépett, de nem szólt semmit, én meg folytattam. Egy idő után, amikor látta, hogy nem állok le, inkább abbahagyta. Iliescu egyébként kifejezetten bárdolatlan ember volt. Ezen kívül még az Észak-Atlanti Közgyűlés (most NATO Parlamenti Közgyűlés a neve) delegációja tagjaként találkoztam vele, akkor is előjött „az én kedvemért” a dákoromán elmélettel. Harmadszor is találkoztam vele, Athénban, egy nemzetközi konferencián. Bátor elhatározással négy szemközti találkozó kértem tőle stábján keresztül. Még ha a magyar delegáció vezetője voltam is, rangban jóval alatta álltam. A román diplomácia azonban nagyon ügyes és praktikus, azonnal kaptam időpontot. Fél óra múlva jött a válasz, hogy mikor vár az elnök. Pedig én sokkal lejjebb voltam, ő államfő volt, én pedig az MDF szóvivője voltam, és a parlamentben vittem a kormánypárt, majd később az ellenzék a külügyeit. Ilyen szempontból viszont számontartottak a románok. Mindhárom találkozásunkkor kitért Iliescu a dákoromán kontinuitás elméletére, és kifejtette a vendégeknek, hogy milyen szemetek voltak ezek az Ázsiából jött magyarok (talán a barbár kifejezést éppen nem használta), hogy elnyomták őket és mennyit szenvedtek ezer éven át a magyar iga alatt. Ez mind nagyon primitív volt. Ahogy mondta, az is felejthetetlen. Kifejezéstelen szemmel, merev arccal, gépiesen beszélt. Egyébként én szintén többször találkoztam Petre Romannal is, aki miniszterelnök volt akkoriban Romániában. Ő homlokegyenest más volt, ő sem szeretett minket, de ő kulturáltan csinálta. Roman egy

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

sármos, több nyelven beszélő, tájékozott ember volt, vele lehetett vitatkozni, vagy beszélni, míg Iliescuval nem. Svájcban találkoztam vele egy konferencián, még miniszterelnök korában. Ő is azonnal adott időpontot, fotósa kitűnő fényképeket készített a négyszemközti találkozóról. Fő téma, amiről beszéltem vele, az a kolozsvári főkonzulátus megnyitása volt, amire akkor azt mondta Petre Roman, hogy képviselő úr, én nagyon szívesen megcsinálnám a főkonzulátust, csak a kolozsvári lakosság nagyon fél, hogy a magyar irredentizmus fészke lesz majd Kolozsváron, ezért ezt nem tudjuk megcsinálni. Nem kaptam levegőt a meglepetéstől. Váratlan ötlettel azt válaszoltam, miniszterelnök úr, akkor van egy javaslatom, nyissunk Marosvásárhelyen egy főkonzulátust, ahol ugye a lakosság többsége magyar, és majd, ha a kolozsvári lakosság is megbékél a gondolattal, akkor ott is csináljunk magyar képviseletet. Erre ravaszul felcsillant a szeme, de jó ötlet, hazamegyek, azonnal intézkedek! Én hazaérve ezt akkor le is adtam a magyar sajtónak. Petre Roman ezt nagyon hitelesen tudta eljátszani, meggyőződésem, hogy sok ember ilyen helyzetben még el is hitte neki, amit mondott. Én is bizonytalan voltam. Persze, ahogy maga nem intézkedett az ügyben, úgy Petre Roman sem intézkedett, nem is lett belőle semmi, de ő ilyen ember volt. Kicsit elszaladtam a témától, ezután megpróbálom visszafogni magam.

R.: Egyáltalán nem baj, mert nagyon érdekes adalék volt a korabeli történelemhez. Visszakanyarodva egy kicsit még a rendszerváltozásra: Magyarországon viszonylag speciális volt abból a szempontból helyzet, hogy az első választáson már politikai pártok indultak, nem volt olyan egységes gyűjtő mozgalom, mint Csehszlovákiában vagy Lengyelországban volt, vagy akár a balti államokban is. Miként élte meg ezt az első választást úgy, hogy itt már pártküzdelem zajlott, ahelyett, hogy egy nagy rendszerváltó egység lett volna? Ehhez kapcsolódik egy további kérdésem is, miként élte meg az ún. „négyigenes népszavazást”?

Cs.Gy.: Nálunk is volt úgymond gyűjtőpárt, mert az MDF maga is egy gyűjtőpárt volt, Antall ezt úgy fogalmazta meg, hogy három irányzat van jelen az MDF-ben: van a nemzeti liberális, a kereszténydemokrata, és a nép-nemzeti. Én akkor azt mondtam, hogy hú de jó, mert ez mind én vagyok, hiszen nekem a lelkelem nemzeti liberális, a Széchenyi, Kossuth, Deák féle értelemben, ahogy egyébként Antallnak is. A szívemben népnemzeti vagyok, ahogy korábban a külföldi magyarok ügyére, vagy Illyés Gyulára is utaltam. Az eszemben pedig kereszténydemokrata vagyok, mert tudom, hogy annak van jövője itt Európában. Legalábbis akkor ez volt a helyzet. Tehát gyűjtőpárt volt maga az MDF, a többi kevésbé volt az, hiszen például ideológiai alapon működő párt volt az MSZMP, ami aztán MSZP-vé változott át. A többiek is karakteresebben voltak különböző politikai irányzatok képviselői. Én egyébként 1990. április 8. estig egy idealista álmodozó voltam, és addig mindent csodálatosan éltem meg. Hamarosan rátérek arra, hogy mi volt akkor az első csalódásom. Amikor Antallt megválasztották elnöknek, azt megelőzően az elnökség javaslata alapján került ez a kérdés a második országos gyűlés elé. A pártelnök jelölésről döntő elnökségi ülésen Bíró Zoltán, az elnökség saját soraiból választott addigi ideiglenes elnök, nem volt ott, mindenki Antallt támogatta, kivéve Lezsák Sándort. Lezsák tartózkodott, mert ő Bíró pártján állt. Lezsák azonban soha nem támadta hátba Antallt, ellentétben Bíróval. Ellenpólusa volt az MDF-ben minden szempontból, de hátba nem támadta. Lezsák munkája elismerésre méltó, és örök érdemet gyűjtött össze Lakitelekkel kapcsolatban, ami a Lakiteleki főiskola, népfőiskola és a többi intézmény megszervezésében testesült meg. Hihetetlen hasznos volt ő, mint mozgalmi ember. Később pártelnökként már nem, én úgy gondoltam, hogy az már nem az ő szerepe, más karakterű személyiség, mint amivel egy első számú politikai vezetőnek rendelkeznie kell. Mindenesetre én Lezsákot nagyon becsülöm a maga helyén, és jóban is vagyok vele a mai napig, de én „antallista” voltam. Hivatalvezetőként összekötő kapocs voltam Lezsák és Antall

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

között. 1990. április 8-án este a Bem téri székházban vártuk a választás eredményeit a pártelnök szobájában, szűk körben. A győzelem bizonyossá válása után felmentünk a harmadik emeleti előadóterembe az előre meghirdetett sajtótájékoztatót megtartani. Antall körülnézett, majd megkért, hogy menjek már le, szóljak Lezsáknak, hogy legyen szíves följönni. Bementem Lezsák szobájába, ott ült az ő csapatával csöndben, olyan hangulatban, mintha elveszítettük volna a választást. Megdöbbsentem, és kérésemre azt mondta Sándor, hogy ő nem jön föl, mondjam meg Antallnak, hogy ő szeretne itt maradni. Ez az első csalódás, mert ebből láttam, hogy ez megosztáshoz vezet az MDF-ben. Addig nem volt semmi jele ennek, Lezsák Sándor csinálta teljes erővel a kampányt a maga területén, és nagyon jól csinálta, mert szervezni tud, mozgalmi emberként kitűnő. Én addig a pillanatig, az első választás napjáig, április nyolcadikáig fellegekben jártam és boldog voltam, majd elkezdtek jönni a csalódások. Ez akkor csak olyan kis kellemetlen dolog volt, de én félttem, hogy ebből széthúzás lesz. A következő, már igazán nagy csalódás a paktummal kapcsolatos ellentábor megjelenése volt, amelyiknek Csurka István volt a fővezére. Erről beszélek majd még később, de most visszatérek a négyigenes népszavazásra. A Nemzeti Kerekasztal tárgyalásoknak három domináns embere volt az ellenzéki oldalon, Antall József, Szabad György és Tölgyessy Péter, ebben a fontossági sorrendben. Ez a három ember volt, aki ott tulajdonképpen létrehozta ezeket a törvénymódosításokat. Akkor nagyon jó viszony volt még Antall és az összes többi ellenzéki szereplő között, a többiek általában hallgattak rá. Tölgyessynek megvoltak a maga gondolatai, és ezeket Antall elfogadta, ha jónak találta. Szabad György volt a harmadik főszereplő. Mindenben megállapodtak, mindenben egyetértett az SZDSZ is, meg a FIDESZ is, meg a Kisgazdapárt is, mégsem írták alá a jegyzőkönyvet. Mégpedig eléggé el nem ítélnél politikai megfontolásból, pártpolitikai megfontolásból. Azt mondták, hogy át fog menni a megállapodás így is, de külön utat jeleztek, szembe fordulva az MDF-fel. Az MDF-nek akkor nagyon magasan a csúcson volt a népszerűsége. Az „ördögi gondolatot” azt hiszem Tölgyessy fogalmazta meg, hogy csináljanak egy trükkös népszavazást, amivel „csöbe húzzák” a népet, és szavazatokat szereznek egy várható győzelemmel. Egyetlen lényeges kérdés, amiben a kerekasztal tárgyalásokon nem egyeztek meg, a köztársasági elnök választása volt. Az MSZMP azért szorgalmazta a közvetlen választást, mert tudták, hogy ott van Pozsgay Imre, aki a jelöltük volt a posztra, nagy népszerűsége miatt egy közvetlen választáson nagy eséllyel nyerne. Az MDF nem is startolt rá nagyon a kérdésre, Für Lajost jelöltük. Egyébként sejtettük mi is, hogy ezt Pozsgay megnyeri, hogyha az eredeti elképzelés érvényesül. Itt vágta be a fúrót Tölgyessy (akit személyében szintén kedvelek és értékelek, nézetkülönbségeink ellenére), a négyigenes népszavazással. Ezzel az volt az igazi gazemberség, hogy három olyan kérdés volt benne, amit már eldöntöttek a kerekasztal tárgyaláson, három már ki volt pipálva. A negyedik nem volt kipipálva, és ezzel a népszavazással megettették a népet. Végül a négy igené lett a többség. Egyébként meg milyen hülye dolog, hogy a nép arról szavazzon, hogy ne ő válassza meg a köztársasági elnököt, hanem majd a Parlament. A bojkott, ami sajnos az MDF stratégiája volt, Csurka István ötlete volt egyébként. Én, mint hivatalvezető minden elnökségi ülésen ott voltam tanácskozási joggal, és mindig Antall mellett ültem, hogyha valamire szüksége volt. Olyan voltam, mint egy személyi titkár, formális kinevezés nélkül. Sose felejttem el azt a sorsdöntő elnökségi ülést. Csurka időnként elkésett, nem a pontosság nem volt a legnagyobb erőnye, és arra is emlékszem, hogy hatalmas, vastag aktatáskával járt mindig. Ezen a nevezetes ülésen fő téma volt, mi legyen a négyigenes népszavazással, hogyan álljunk hozzá a kérdéshez? Lezsák éppen arról tartott beszámolót, hogy a vidéki lakosság nem akar elmenni szavazni, mert ez nem érdekli. Éppen akkor jött be Csurka. Emlékszem, hogy teátrális mozdulattal levágta hatalmas aktatáskáját az asztalra. És hallotta Lezsák beszámolóját, hogy az emberek vidéken nem akarnak elmenni erre a népszavazásra. Akkor most itt az ideje, mondta erre Csurka, aki

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

mindig elég harsány volt, hogy az SZDSZ-t lesöpörjük a politikai palettáról, bojkotálni kell a népszavazást! Antall odasúgta nekem, Te, ez akkora baromság, de ha én ennek ellene mondom a föllekesedett alapító atyáknak, az kontraproduktív lesz, úgyhogy inkább hallgatók. És ez tényleg egy nagy ostobaság volt, hogy amikor a rendszerváltozás hajnalán vagyunk, és demokráciáról beszélünk, az MDF meg bojkottra szólít fel a közvetlen demokrácia egy alapvető eseményénél. A felelősség Lezsák felvetésén és Csurka javaslatán múlt. Az MDF nagyot bukott ezen a népszavazáson, a pontos számokra már nem emlékszem, de zuhant a népszerűsége. Az SZDSZ pedig följött, és utána nagyon keményen kellett harcolni, kétesélyessé vált a választás '90-ben. Komoly emberek is úgy gondolták, hogy ez így lesz, az egyik például, Demján Sándor volt. Akkoriban mindig én vettem föl Antall telefonját, és sok élményem és érdekes történetem van erről. Demján telefonált többször is, és a telefonba mondta be, tehát már akkor sem volt igazán titok, hogy ő üzletember, nem akar politizálni, de kell neki a jó kapcsolat a leendő vezetéssel. Azt mondta, megmondom neked őszintén (már egyből tegezett is), hogy ugyanannyi pénzt adok az SZDSZ-nek is, mint az MDF-nek, mert valamelyik megnyeri a választást, és nekem kell a kapcsolat. Ez nagyon tetszett nekem, mert legalább abszolút egyenes, őszinte beszéd volt. Szegény feleségemnek kellett elhoznia a bankból, nejlon szatyorban, nem tudom hány milliót. Az utcán vitte a pénzt, behozta a székházba, ahol beraktuk a széfbe. Nem tudom, hogy miért kellett ezt így lebonyolítani, hogy miért nem utalta át közvetlenül. Vannak ilyen kis színes érdekes, legalábbis számomra érdekes történetek abból az időből. Visszatérve a négyigényes népszavazásra, az a véleményem, ez egy nagyon csúnya, az aljas szót nem akarom használni, de nem fair, nem tisztességes eszköz volt arra, hogy lenyomják a népszerűségünket. Szóval ez nagyon rosszul sikerült, de utána azért feltornázta magát az MDF, és végül megnyertük a választást. A pártokra a leadott szavazatok majdnem 25 százalékát az MDF, kicsivel több, mint 21 százalékát pedig az SZDSZ kapta. Végül az egyéni választókeretekben volt áttörés, az egyéni képviselők megválasztásával szereztük meg a kormányzáshoz szükséges többséget, a kiskgazdákkal és a kereszténydemokratákkal közösen. Mi, ha úgy tetszik választási koalícióban voltunk, szoros együttműködés volt az MDF, a Kiskgazdapárt, illetve a Kereszténydemokrata Néppárt között, aminek motorja Antall József volt. A keresztényeknél meg a kiskgazdáknál nagyon sok tisztességes öregember ült. Öregember, mondom szemtelenül, pedig én nem tartom magam most öregembernek, de akkor az én mostani korombeliek ültek ott. Ők 1945 után huszonévesen pár évig kiskgazda vagy kereszténydemokrata színekben ültek az országgyűlésben, például Vörös Vince vagy Keresztes Sándor. Elég nagy teher volt ez a becsületes idős urakból álló társság, mert már nem nagyon tudtak sokat produkálni. Bizonyos értelemben az MDF fele is elég nagy teher volt, így amit Antall csinált ezzel a csapattal három és fél év alatt, az nagyon nagy teljesítmény volt. Lefektette a parlamentáris demokrácia alapjait, „tizenöt milliós” mondatával kinyújtotta a kezét a határon túli magyarok felé, akiket ma helyesebben külföldi magyaroknak nevezünk, felszámolta a KGST-t és a Varsói Szerződést, kijelölte az utat az euroatlanti integráció felé stb. Ugyanakkor a kárpótlás (amiben feleségem révén magunk is érintettek voltunk, de nem ezért mondom) nagyon el lett rontva Magyarországon. A másik pedig a számonkérés elmaradása, de azt a Sólyom László vezette Alkotmánybíróság kaszálta el. Sólyom László, aki korábban a rendszerváltoztató MDF elnökségének tagja volt ..... Úgy gondolom, hogy ő egy szemellenzős jogász volt, jogtudós, akiben semmi rugalmasság nem volt. Tisztességes embernek tartom Sólyom Lászlót, de szemellenzős volt, aki csak a paragrafusok világában élt, és nem érdekelt, hogy itt egy vértelen forradalom történt, vagy hogy itt most a rendszerváltozás folyamatát éljük, és igazságot kell tenni. Rossz nyelvek szerint – tágabb értelemben véve – személyes érintettség is volt, de én ezekben nem hiszek.

R.: Visszatérve még egy kicsit az 1990-es választásra: csalódás volt az alacsony részvétel?

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

Cs.Gy.: Nekem igen, és kaptam is a fejemre, mert másnap jött a televízió az MDF hivatalába, és én nyilatkoztam a párt nevében elsőként. Aztán persze mások is nyilatkoztak, de elsőre engem kaptak el. Emlékszem, Radics Péter volt a riporter, és lementünk a Bem térre, a Bem szobor volt a háttérben és a Parlament. Én akkor azt mondtam, hogy nagyon örülök, nagyon jó, hogy nyertünk, igyekezni fogunk majd ezt meghálálni, és az országot valóban a rendszerváltozás útjára terelni. De az csalódás, hogy ilyen alacsony (hatvanöt százalék) volt a részvétel. Nem is tudom már, hogy Für Lajos, vagy más mondta erre mérgesen, hogy mondhatszilyent? És igaza volt. Utólag belátom, hogy nem lett volna szabad ezt kimondani, mert hát mégis mi nyertünk, így nekünk nem lett volna szabad kritizálni a részvételi arányt. Csalódás volt, de amúgy érthető a gulyáskommunizmusban ellustult társadalom részéről. Sokan mondják és részben igaz is, hogy a lakosságban nem volt igazán nagy a változás iránti igény, mert viszonylag kényelmesen éltek már az emberek ebben az időben, ugyan szabadok nem voltak, de azért három évben egyszer ki lehetett menni Nyugatra, hogyha éppen nem szidták Kádárt, vagy nem volt valami olyan ügyük, mint nekem a gimnáziumban. Akkor azért meg lehetett élni, Trabantot lehetett venni, igaz csak úgy, hogy be kellett előre fizetni a vételár felét, majd 10 év múlva megkapta az ember, sőt még egy kis telket is lehetett szerezni, ha sokat túlóráztál. Tehát viszonylag jobb életkörülmények között éltek az emberek. Azt persze nem tudták, hogy ez milyen külföldi adósságokból származik, hogy nem a magyar gazdaság, az ipar, vagy a mezőgazdaság termeléséből származó juttatás a lakosságnak, hanem külföldi hitelekkel van finanszírozva ez a viszonylagos jólét. Később én is megértettem, hogy miért nem mentek el olyan sokan. Tulajdonképpen azt is lehet mondani, rossz nyelvek mondják is, hogy egy szűk elit csinálta a rendszerváltozást, a lakosság csak eltúrta.

R.: Következő kérdésem arra vonatkozik, hogy milyen volt akkoriban a hangulat a parlamentben? A parlamenti munkára gondolok itt elsősorban, azon belül is a kormány-ellenzék, kormánypártok-ellenzék együttműködésre, illetve a vezető kormánypárton belül a párt-kormány-frakció együttműködésre.

Cs.Gy.: Ez egy olyan kérdés, amelyre a válasz önmagában egész napos értekezés tárgya is lehetne. Kezdjük az ellenzék-kormánypárt viszonyával a parlamentben! Az SZDSZ nagyon keményen ostromozta a kormány különböző javaslatait. Tölgyessy Péter volt, mint frakcióvezető, a fő szóonokuk. De volt néhány másik képviselőjük is, akik különböző szakterületek kérdéseiről beszéltek, Haraszti Miklós például kulturális ügyekben, vagy médiaügyekben szólalt meg. Volt egy nagyon kemény hangvételű adok-kapok, de nem volt olyan, ami az utóbbi mondjuk 5 - 10 évben tapasztalható, hogy zsigeri gyűlölet van a tisztelt Házban. Tehát nagyon kemény támadásokat kapott a kormány az ellenzéktől, de kulturált, elfogadható formában. Ez egy nagyon nagy különbség, a másik pedig az, hogy a folyosón milyen volt a viszony. Ezt össze tudom hasonlítani az utolsó ciklusomban lévő időszakokkal, amikor 2011 és 2014 között voltam képviselő. Régen a szünetben a folyosón, a büfében beszélgettünk egymással. Beszélgettünk egymással, és nem csak azzal, akit szimpatikusnak tartottunk, hanem mindenkivel, ha a helyzet úgy hozta. Nekem ilyen emlékeim vannak. Emlékszem például, amikor interpellációt nyújtottam be, mint I. kerületi képviselő, a második ciklusban, amikor ellenzékben voltunk, Szili Katalinhoz, a budavári műemlékek vonatkozásában, Ő akkor államtitkár volt, és a műemlékekkel foglalkozott többek között. Ez most Szili Katalin dicsérete lesz. Akkor sem volt divat elfogadni az interpellációra adott választ. Én viszont elfogadtam Szili Katalinét, mert jót mondott, olyant mondott, amit szerettem volna hallani. Néhányan kiabáltak is a mi oldalunkon, hogy hülye vagy, te elfogadod a szocialista államtitkár választát? Szili Katalin azután a szünetben odajött a mi oldalunkra, és megköszönte, hogy elfogadtam a választát. Hát ilyen ma nincs. Nem is beszélnek

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

egymással, csak nagyon kevesen és nagyon ritkán. Visszatérve az első ciklusra, ott volt például Darvas Iván, akit, mint színész nagyon szerettem, és aki akkor az SZDSZ színeiben ült a parlamentben. Egyszer, talán a ciklus közepén, azt mondta nekem Darvas a büfében kávézás közben, hogy mélységesen csalódott ebben az SZDSZ-ben, nem erre számított. Szóval beszélgettünk a folyosón, a büfében, alapvetően kulturált volt a hangnem. Még akkor is, hogyha például egyszer Antallnak egy napirend előtti felszólalására Orbán Viktor azt mondta, hogy a kormány hazudik. Antall viszont erre nyugodtan fölállt, egy nagyon diszkrét mosoly volt az arcán, és nagyon jó választ adott, nem haragudott egyáltalán. A következő volt az ő hozzáállása az ilyen kérdésekhez: ha a politikai ellenfelem azt mondja, hogy gazember vagyok, az csupán annyit jelent, hogy nem ért egyet velem. Ha viszont a politikai ellenfél dicséri, amit előadtam, akkor tudom, hogy valami nagy számárságot mondtam. Volt tehát adok-kapok a Parlamentben, de kulturáltan ment a vita, és nem volt személyes gyűlölködés. Ami a párttal való kapcsolatot illeti: Erre már utaltam a választás éjszakáján lezajlott események kapcsán, de ez még csak egy aprócska ügy volt. Az úgynevezett alapító atyák egy részéről és azoknak a holdudvara részéről elég sok kritika érte a kormányt. Ez például a kárpótlással kapcsolatosan teljesen jogos volt, viszont ami az úgynevezett paktummal kapcsolatban történt mindjárt a kezdet kezdetén, az teljesen alaptalan kritika, ellenkezés és súlyos hiba volt. A paktum nélkül ugyanis nem lehetett volna kormányozni, mert a költségvetés is kétharmados törvény volt. Ezek leépítése fejében lett Göncz Árpád köztársasági elnök. Ez aztán kicsúcsosodott Csurka és társai kiválásával. Koalíciós kormányunk volt, a parlamenti többséghez be kellett venni a kereszténydemokratákat is és a kisgazdákat is. Ott volt Torgyán József, aki sokszor a Parlament bohóca volt, jó retorikai képességekkel. Én ismertem őt privát értelemben is, találkoztunk fogadásokon többek között. Amikor nem a parlamentben bohóckodott, akkor igazi úriember volt, egy sármos személy, a hölgyek imádták, mert mindig mondott valami bókot vagy szellemességet. De amit összehordott a Parlamentben az fájdalmas volt és siralmas. Az ő csoportjának kiválása után maradtak az öregek, akik azért legalább megszavazták a kormány javaslatait. A kereszténydemokraták megmaradtak végig, velük nem volt gond. Csurka kiválása egy nagy érvágás volt, de megmaradt azért a többség a végéig.

R.: A következő kérdésben már áttérnék a következő, 1994-es választásra. Ekkor már más úton került a parlamentbe, hiszen egyéni körzetet nyert. Hogyan született meg a döntés, hogy elindul egyéniben, abban a körzetben, amelyet Bánffy György színművész képviselt az első ciklusban?

Cs.Gy.: Igen, így van. Nagyon egyszerűen született a döntés: Bánffy Gyuri nem akart még egyszer képviselő lenni, Darvashoz hasonlóan ő sem volt politikus alkat, ő színész volt, a magyar nyelv őre. Ő kérdezett meg engem először, hogy nem indulna el, javasolhat-e engem, hogy én induljak az I. kerületben. Mondom boldogan, hogy igen, így esett rám a választás. Bánffy javasolta, hogy legyek én a jelölt az I. kerületben, és ezt az elnökség elfogadta.

R.: Hogyha azt kérdeztem 90-ben csalódás volt a részvételi arány, akkor 94-nél óhatatlanul felmerül, hogy csalódás volt-e az eredmény.

Cs.Gy.: Nem volt csalódás maga a vereség sajnos. Erre lehetett már jó előre számítani. Csalódásként éltem meg azonban a mértékét. Hangsúlyozom, hogy benne volt a kialakult körülményekben az a várható eredmény, hogy az MDF elveszíti a választást. Ezt már Antall a kormány programunk ismertetése során is mondta, kijelentette, hogy ez egy kamikáze kormány. A gazdasági rendszerváltást nem lehet négy év alatt sikeresen levezényelni, ez képtelenség lett volna. A lakosság csodákat várt, és ez nem következett be, Ami kifejezett csalódás volt, a mértéke, illetve az a tény, hogy az MSZP abszolút többséget szerzett, az

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

fejbevágás volt. Horn Gyula ravaszága és ügyessége politikusként, pártpolitikusként rendkívüli volt. Elképesztő ígéreteket tett a kampányban, a nép pedig először hiszékeny. És akkor szintén majdhogynem ördöginek mondható húzást tett. Ugyan ötvennégy százalékkal tudtak volna kormányt alakítani egyedül is, de bevették az SZDSZ-t, és így kétharmados többséghez jutottak. Ez aztán a következő csalódás volt. Az SZDSZ-ben már a négyigenes népszavazástól kezdve megvolt a csalódás, de ez akkor már teljes arculcsapás volt, hogy ők beszálltak a kommunistákkal kormányozni.

R.: Mennyiben volt más a parlamenti szerep, országgyűlési képviselőként, a vezető kormánypárt soraiban ülni és mennyire más, mint először a vezető ellenzéki párt színeiben politizálni?

Cs.Gy.: A csalódásom ellenére az én személyes szerepemet és munkámat a parlamentben ugyanúgy élveztem és hasznosnak tekintetem a második ciklusban, mint az elsőben. 1990 és 1994 között Jeszenszky Géza a kormányban, én a pártban feleltem a külügyekért. Az első ciklusban és a másodikban is a jobboldalnak én voltam a külügyi szóvivője a parlamentben és a frakcióban egyaránt. Az MDF frakcióban külügyi és biztonságpolitikai kabinet volt, melyet én vezettem 1990 és 1998 között. A második ciklusban a kabinet tagja voltak többek között: Boross Péter volt miniszterelnök, Für Lajos, Kádár Béla és Jeszenszky Géza volt miniszterek, Katona Tamás volt államtitkár. Nyolc éven át én képviseltem az MDF-et minden nemzetközi szervezetben és nemzetközi pártcsaládban. A kisgazdák és a kereszténydemokraták mindkét ciklusban felsorakoztak mellém, vagy inkább mellénk. Nem játszottam egyébként sorsdöntő szerepet, de a Parlamentiben a külügyek és a nemzetpolitika területén meghatározó volt a munkám.

R.: A második ciklus folyamán, 1996 márciusában volt a nagy törés az MDF története szempontjából, a pártszakadás: Szabó Ivánék kiváltak, és megalapították a Magyar Demokrata Néppártot, amelynek 15 fős frakciójában az Antall-kormány minisztereinek és államtitkárainak többsége is helyet foglalt. Utóbbi körből Boross Péter és Kádár Béla az MDF frakciójában maradt, ahogy az eredeti frakció többsége is. Ön is az MDF-ben maradt. Mi vezetett ehhez a döntéséhez? Vagy volt esetleg olyan elgondolás, hogy ön is távozna ezzel a társasággal?

Cs.Gy.: Én a párt belső ügyeivel az első szabad választás, 1990 után nemigen foglalkoztam. Bevonultam a külpolitika és nemzetpolitika elefántcsonttornyába. Távol tartottam magam a belső vitáktól, nekem ezek a belső harcok idegenek voltak. Azzal nem volt gondom, hogy a parlamentben vitatkozzam az ellenfelekkel, de hogy a saját párttársaimmal szembe forduljak és harcoljak ellenük, azt már nem tudtam megtenni. A '94-es választások előtt még beszálltam a programalkotásba, elmondtam és leírtam a véleményemet az időszerű kérdésekről. 1996-ban még egy utolsó kísérletet tettem a szakadás elkerülésére, sajnos sikertelenül. A szerepem abból állt, hogy azt javasoltam, se Szabó Iván se Lezsák Sándor ne legyen most elnökjelölt, egyikük sem tudná jelenleg egységbe rázni a pártot, ezért halasszuk el a tisztújítást. Félttem a pártszakadástól, mert két szekértábor feszült egymásnak. Azt hirdettem, fogalmazzuk meg az esedékes országos gyűlésen téziseinket a jövőt illetően, csináljunk programot, és majd utána, ha megegyezett a csapat demokratikusan, hogy mit szeretnénk képviselni a magyar politikában, akkor tartunk majd tisztújítást, hogy egy ehhez illeszkedő új vezetést válasszunk. 12 pontban összefoglaltam a gondolataimat, az érveimet. Ez a Magyar Nemzetben meg is jelent, de ki is postáztam az összes képviselőnek, illetve szervezeteinknek. Egy nagy kampányt indítottam tehát, teljesen eredménytelenül egyébként, mert miután én elefántcsonttoronyban voltam, nekem nem volt az MDF-en belül olyan nagy ismertségem, vagy személyes támogatottságom, mint például Lezsák Sándornak. De Szabó Iván is megteremtette a maga

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

holdudvarát, a maga táborát. Miután meghirdettem, hogy egyik jelöltet sem támogatom, egyik tábor sem hívott a soraiba. A tisztújítás úgy nézett ki, hogy megválasztottuk először az elnököt, és utána az elnökségi tagokat egy második menetben. Én az elnökségi tagságra jelöltek népszerűségi listáján nem tudom már, hogy hanyadik helyen voltam, de a biztos befutók között, és biztos befutónak számított Pusztai Erzsébet is. Lezsák végül 60-40 % arányban megnyerte Szabó Ivánnal szemben az elnöki pozícióért folytatott versengést. Ezt követően Lezsák kis cédulákon körbe küldte a jelöltjeit, hogy kiket javasol az elnökségi tagok közé, és ebben én nem voltam benne, és nem volt benne Pusztai Erzsébet sem. Ezek után meghívtak minket Szabó Ivánék, és Pusztai végül teljes mellszélességgel odaállt. Az én politikai barátaim közül is a többség ott volt Szabó Iván táborában, tehát én is ahhoz álltam politikailag közelebb. Ahogy az elején említettem, az eszem nemzeti liberális, ami inkább oda vonzott, a szívem pedig népnemzeti, ezért nekem kifejezetten nehéz volt a döntés, mert ide is húztam érzelmileg és ideológiailag, meg oda is. Engem Barsiné Pataki Etelka hívott meg az Eötvös utcába, az MDNP alakuló ülésére, hogy megbeszéljük a jövőbeni terveinket. Éppen aznap este fogadóórám is volt fönn a várban a Hunyadi János utcában, és ott könyörögtek, akik eljöttek, hogy ne menjek el az MDF-ből. Leveleket is kaptam, meg telefonhívásokat, hogy ne menjek el az MDF-ből. A külföldi barátaim a CDU-CSU, az Osztrák Néppárt, vagy a francia Jacques Chirac-féle párt köreiből is üzentek, hogy ne lépjek ki. Azzal érveltek, hogy az ilyen kiválás az egyértelműen azt sugallja a választópolgárnak, hogy személyes érdekek vezérlik az embert, hogyha nem őt választották meg, akkor ő kimegy. Összességében nagy nyomás alatt voltam, és én magam sem tudtam eldönteni, hogy mit csináljak. Ezért kértem Lezsáktól egy beszélgetést. Mondtam neki, hogy maradok az MDF-ben, de csak feltételek mellett, amiket írásban kértem tőle. Az első feltétel az volt, hogy az antalli örökséget nem számoljuk föl, antalli úton megyünk tovább. A második pedig, hogy Torgyánnal (és az általa vezetett Kisgazdapárttal) nincs szövetség. Az MDF, a KDNP, illetve a Fidesz alkotta polgári szövetség ideája volt az, amit én nagyon lelkesen támogattam, és a kovácsai közé is tartoztam egy darabig. Lezsák, valamint sajnos Boross Péter is azt mondták akkor, hogy Torgyánékat nem lehet kihagyni. Lezsák azt mondta, hogy ezt nem írja alá, de megígérte szóban, hogy megtartja. Meg is tartotta. Az antalli örökséget tényleg nem számolta föl, még akkor sem, ha nagy részével nem is értett egyet. Nem lett szövetség Torgyánnal sem, illetve ami lett, azt már Orbán Viktor csinálta meg a későbbi koalícióban. És ő nagyon ügyesen csinálta meg mindezt. Ugyan eléggé megszenvedte a mezőgazdaság Torgyán miniszterségét, presztízsből is, meg tényleges dolgokban is, de végül bedarálta, úgyhogy a kormányzati ciklus végére már nem volt tényező. Azt mondta 1996 után Orbán Viktor, ha nem tudtuk az MDF-KDNP-Fidesz polgári szövetséget létrehozni, akkor majd ő egyedül megcsinálja azt a gyűjtőpártot, ahova bemehetnek majd a kisgazdák is, meg a kereszténydemokraták is, meg az MDF is. Végül így is történt, de hát ez már egy külön történet. Visszatérve a kilencvenhatos szétválásra, én maradtam végül változatlan megbízással, tehát továbbra is MDF külpolitikai szóvivője voltam, képviseltem a pártot a nemzetközi szervezetekben is. Amikor közeledett az 1998-as választás, akkor I. kerületi képviselőként megkérdeztem Orbán Viktort, hogy milyen tervei vannak a Fidesznek a kerületben. Azt mondta, hogy nincs tervük, én leszek a képviselőjelölt, Fidesz-MDF közös jelöltként. Én boldogan mentem Lezsákhoz, közölve vele, hogy a Fidesz elnöke támogatja a közös jelölésemet. Lezsák erre azt mondta, hogy ez fölösleges, mert én úgyis megnyerem a körzetet, kár a közös jelöltséget ide „pazarolni”. Én a következőt válaszoltam neki: Ha énnekem meg kell mérkőznöm Katona Tamás MDNP-s polgármesterrel, aki beágyazta magát az I. kerületben, aki egy sármos, jó fellépésű személyiség, kitűnő retorikai képességekkel, akkor az biztos vereség. Mert a Fidesz bárkit fog jelölni, az olyan lesz, mint Caligula lova. Mert most ez a párt a trendi. Erre válaszul azt mondta Lezsák, hogy üljek le Katona Tamással, és egyezzünk meg,

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

hogyan az MDNP támogasson engem képviselőjelöltnek, mi pedig támogatjuk őt polgármesternek az őszi választáson. Leültünk ezek után Katona Tamással, aki azt mondta, hogy neki tetszik a gondolat, megbeszéli Szabó Ivánnal, az MDNP elnökével. Következő beszélgetésünkön azt mondta Tamás, hogy Szabó ragaszkodik ahhoz, hogy az I. kerületben is saját jelöltjük legyen, tehát ő is indul. Akkor biztos voltam benne, hogy kiesek, és mondtam is Tamásnak, hogy ő soha nem lesz többet polgármester, én meg soha nem leszek többet képviselő. Az előző választáson, 1994-ben, az első fordulón húszöt százalékot kapott Hegyi Gyula az MSZP színeiben, húszöt százalékot Dornbach Alajos az SZDSZ, és húszöt százalékot Csóti György az MDF színeiben, és az összes többi jelölt között oszlott meg a maradék húszöt százalék. A második fordulón ott voltak mögöttem a kisgazdák és a kereszténydemokraták, az ő szavazóik rám szavaztak, így megnyertem a második forduló biztos többséggel. És mi történt 1998-ban? 25 %-ot kapott a gyakorlatilag ismeretlen alpolgármester, a Fideszes Nagy Gábor Tamás, húszöt százalék Hegyi Gyula, húszöt százalék Dornbach Alajos, és az utolsó negyedét mi kaptuk, Katona Tamással ketten. Szám szerint annyian szavaztak Katonára és rám, mint rám egyedül négy évvel korábban. Tehát kiestünk mind a ketten, nem kerültünk be a második fordulón. Akkor úgy éltem meg ezt az időszakot, ez volt a büntetésem, hogy ingadoztam két évvel azelőtt. De aztán később hálás voltam Lezsáknak. Lehet, mondtam is neki finoman, nem bánom végül, hogy miatta nem lehettem képviselő, mert sokkal érdekesebb és izgalmasabb volt nagykövetnek lenni Horvátországban, mint gombnyomogató tagnak egy kis párt frakciójában. Szóval nem bánom, hogy így alakult. Az MDF 1998-ban pártként megbukott, csak úgy jutott be a Parlamentbe, hogy volt 15 győztes közös jelöltje a Fidesszel, így frakciót alakíthatott. Utólag annak is nagyon örülök, hogy a Fidesz jóvoltából később visszakerültem a Parlamentbe még egy ciklusra, majdnem egy egész ciklusra, ami nekem egy lelki megnyugvás volt.

R.: 1998-ban lezárult tehát az első, nyolcéves képviselői periódusa Meddig maradt az MDF-ben mint párttag?

Cs.Gy.: Én 1998-ban Boross Péter mellé álltam, és támogattam Dávid Ibolya pártelnökké választását a kudarcos választási szereplés után. Boross találta ki, hogy Dávid Ibolya legyen az elnök, én pedig királycsináló voltam mellette. Dávid Ibolya személye nekem nagyon tetszett, mert okos, jó megjelenésű nő, mindenképpen egy olyan egyéniség, olyan személyiség volt – legalábbis ekkor azt hittem – aki alkalmas lehet arra, hogy az MDF-et tovább vigye. Végül nem lett alkalmas, sőt mérhetetlenül alkalmatlan lett. Amit csinált, az egy elképesztő vesszőfutás volt, és egy idő után biztosan lehetett tudni, hogy az MDF belebukik a Dávid Ibolya féle politikába. Az első egy-két évben még nem így tűnt, akkor még igazságügy-miniszter volt, de 2002-től kezdve lehetett tudni, mert csapódott össze vissza. Én akkor már abszolút nem mentem el taggyűlésekre meg más rendezvényekre sem jártam el. Amikor kint voltam Zágrábban, akkor értelemszerűen nem, amikor pedig visszajöttem, akkor már tudatosan, szándékosan kerültem a pártot, sőt nem fizettem be a tagdíjat sem. Úgy voltam vele, hogy zárjanak ki, ha akarnak, hát egy darabig nem zártak ki. Végül egy év múlva mégis kizártak azzal, hogy nem fizettem a tagdíjat. Azt mondtam kissé nagyképpően, hogy én nem lépek ki az MDF-ből, hanem az MDF lépett ki belőlem, mert az MDF változtatta meg az elveit és a politikai gyakorlatát. Amikor 2006-ban a Dávid Ibolya kiállt az ország nyilvánossága elé, és azt merte mondani, hogy se Gyurcsány, se Orbán, akkor mondtam, hogy ennek vége. Még ezt megelőzően, a 2004-es Európai Parlamenti választás előtt elmentem Dávid Ibolyához, akivel akkor még beszélő viszonyban voltam, és mondtam, hogy szeretnék európai parlamenti képviselő lenni. Tudható volt, hogy az MDF-ből egy jelölt juthat be, ha bejut. Leültem az MDF összes elnökségi tagjával, kivétel nélkül, Lezsákkal kezdtem, és mindenki azt mondta, hogy

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

persze támogatunk téged. Dávid Ibolya nem mondta azt, hogy támogat, de azt se, hogy nem támogat. Végül Olajos Pétert, egy fiatal tehetséges jelöltet rakták az első bejutó helyre. és engem a tizen- nem tudom hányadik helyre. Ez azért volt vérlázító számomra, mert előttem teljesen ismeretlen nevek szerepeltek. Megyei és alapszervezeti MDF vezetők voltak előttem. Kérdeztem, hogy ezt hogy gondoltátok? Motiválni kell a vidéki tagságot, hogy menjenek el szavazni – volt a válasz. Erre én közöltem, azonnal töröljétek a listáról, és ezzel formálisan becsaptam magam mögött az ajtót. Egyébként Dávid Ibolya volt az első a listán, de azzal, hogy ő visszalép, csak húzónévként szerepel. Jellemző volt egyébként az MDF egyetlen női vezetőjére a végtelen hiúság. Amikor 2003. július 15-én hazajöttem Zágrárból, mondtam neki, hogy valamit csinálni kellene már az MDF-ben, mert a párt lényegében nem létezik, nem játékos, egyedül a frakció létezik a parlamentben. Leültünk a parlamentben egy folyosón egy padra a pártelnökkel, és azt mondta, hogy ne izgassam magam. Elővette valamelyik napilap népszerűségi listáját, megmutatta, és a következőt mondta: „Nézz ide. Látod, milyen népszerű vagyok az országban? Én majd felhúrom az MDF-et!” „Miről beszélsz?” – kérdeztem vissza. „Tudod miért vagy ilyen népszerű? Mert az ellenzéki sajtó nagyon ügyes politikai megfontolásból téged támogat most Orbánnal szemben!” A média nagy része akkor még mindig az SZDSZ holdudvarában volt. Korábban például Torgyánt nyomták a kilencvenes években, hogy Antallal szemben erősítsék. „Nem veszed észre, hogy ez tudatos politika?” – kérdeztem. „Nem, én vagyok népszerű!” - válaszolta. Mivel érdekelt az európai parlamenti képviselői feladat, mindenképpen szerettem volna elindulni, ezért átmentem Orbán Viktorhoz. Elmondtam neki, hogy az MDF nem tart rám igényt, én viszont szeretnék dolgozni tovább, a tapasztalataim és az ambícióm hasznosak lehetnek a Fidesz számára. Azt válaszolta Orbán, hogy ezzel egyetért, de későn jöttem. Addigra már megvolt a biztosnak tűnő 12 fő, és engem Jankovics Marcell után tudtak betenni a 17. helyre. A 12 ember végül tényleg bejutott, én nem, de attól kezdve már a Fidesszel tartottam, bár a pártba nem léptem be. Igaz, nem is kérték. A következő országgyűlési választáson felkerültem a fővárosi listára. Kövér László volt akkor a Budapesti Választmány elnöke. Elmentem hozzá, és kértem, hogy jelöljenek engem is a listán, és akkor így kerültem aztán ismét be a Parlamentbe a 2010-14 közötti ciklusban. Nem az elejétől, először még a köztársasági elnök külpolitikai tanácsadója voltam. Amikor Schmitt Pál lett az államfő, a felesége, Makrai Katica fölhevítte, hogy az elnök úr szeretne az ő csapatában látni engem, amire boldogan igent mondtam. Másfél évig voltam a köztársasági elnök külpolitikai tanácsadója és amikor a II. kerületben egyéni mandátumot szerzett Balsai Istvánt megválasztották alkotmánybírónak, Láng Zsolt indult el egyéniben az időközi választáson. Ő azt meg is nyerte, és mivel már fővárosi listán képviselő volt, ezért felszabadult egy hely a budapesti listán. Akkor írtam Kövér Lászlónak, vagy elmentem hozzá, nem emlékszem már pontosan, de megkérdeztem, hogy van-e esélyem a megüresedő mandátumra? Azt mondta, hogy van, és így visszakerültem a Parlamentbe. Kijöttem a Sándor palotából, és lementem az Országgyűlésbe. Itt engedjen meg egy személyes vonatkozású megjegyzést: én az egész politikai pályafutásom során, sőt, ha úgy tetszik az egész életem során, munka vagy tevékenység szempontjából, a parlamenti képviselőséget éreztem a hozzám legközelebb állónak, mert elég nagy szabadság fokkal rendelkeztem akkor. Egy képviselő elég nagy szabadsággal rendelkezik amellest, hogy persze be kell tartani a frakciófegyelmet. Régen is lehetett kivételt kérni szavazásoknál, ha valamivel az ember nem értett egyet, ilyenkor általában az volt a kérés, hogy ne nyomjon a gombot. Ilyennel én egyébként soha nem éltem. Egy szavazatomat azonban nagyon sajnálom. Általában a frakció eldöntötte, hogy mit kell megszavazni, és mit nem, és én nem is néztem az előterjesztéseket, hogy a pénzügyekben, vagy a médiában, vagy egyéb dolgokban mi a tervezetek tartalma, ahogy a frakció döntött, én úgy is szavaztam. A külügyekben és a nemzetpolitikában viszont én határoztam meg a

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

döntéseket, természetesen hátam mögött a Frakció Külügyi és Biztonságpolitikai kabinetjével. Egyetlen egy dolgot bánok mai napig, hogy megszavaztam, az abortusztörvényt. Rossz érzéssel, fájó szívvel megszavaztam az ukrán alapszerződést is, de akkor nem volt más választás. Ha valaki, én tudom, mert ebben részt vettem, erről külön könyvet is írhatnék, irtam is egyébként róla. Hadd jegyezzem meg itt, hogy a politikai tevékenységemről „Magyarok Európában” címmel 2018-ban a Kairosznál publikáltam.

R.: 2011 őszén, több mint 10 éves szünet után a Fidesz frakcióba ült tehát be. Mennyire volt más a Fidesz frakció belső élete, mint mondjuk az MDF-é korábban?

Cs.Gy.: Elsősorban azt kell mondanom, hogy sokkal szervezettebb és egységesebb volt, mint az MDF bármelyik frakciója. Azt nagyon pozitív élményként éltem meg, hogy Lázár János frakcióvezető odajött hozzám, amikor mint obsitos katona visszatértem a parlamentbe, és megkérdezte, hogy kell-e nekem külön szoba, esetleg titkárnő. Az úgymond mezei képviselők nem saját szobában ültek, hanem ketten, vagy hárman együtt, de volt egy vagy két üres szoba, és felajánlotta ezt a lehetőséget. Külön titkárnőt is kaptam. Nekem azonban nem járt ez, mert nem voltam bizottsági elnök, alelnök, vagy éppen kabinetvezető. Mindenesetre nagyon jól esett, és nagyon pozitív véleményem van Lázár Jánosról, mint frakcióvezetőről. (Egyébként is.) Hihetetlen pozitívan és hihetetlen nagy szimpátiával fogadtak engem, nagyon jó érzés volt visszatérni, és ismét sok régi Fideszes, volt MDF-es, illetve volt kereszténydemokrata ismerősökkel együtt dolgozni. Én a Fideszesekkel is jóban voltam már '90-től kezdve, sokkal rendszeres beszélő viszonyban voltam politikai kérdésekben. Lehet persze, hogy 2011-ben két képviselő kicsit haragudott rám, mert a kivettek egy képviselőt a Külügyi bizottságból egy másikat a Nemzeti összetartozás bizottságából, hogy én oda bekerüljek. (De ezt nem éreztették velem.) Ezek mellett ismét a magyar-német és a magyar-horvát IPU tagozatnak az elnöke lettem, tehát mindent megkaptam ahhoz, hogy jól érezzem magam és tudjak dolgozni. Megismétlem, mint lényeges különbséget, a fegyelem és a szervezetség sokkal nagyobb volt a Fidesznél, mint korábban az MDF bármelyik frakciójában.

R.: És milyen volt a viszonya az akkori ellenzékkel? Ugye részben átalakult a magyar pártpaletta, az MSZP akkor középpárttá zsugorodott, de megjelent újonnan a Jobbik, illetve az LMP is. Milyen volt velük a viszonya?

Cs.Gy.: Hát nem volt olyan jó, mint az első két ciklusban, mert nem tetszett a hangnem, amit alkalmaztak, nem tetszett az érvelési rendszer sem. Az a viszonylagos jó hangulat, ami '90 és '98 között, volt, az elmúlt. Korábban kulturált és békés volt az egyes oldalak közti viszony, annak ellenére, hogy politikailag keményen szemben álltunk akkor is, keményen vitatkoztunk. Kovács Lászlóval, aki Horn Gyulát váltotta a Külügyi Bizottság élén, szintén jó volt a személyes viszonyunk. Itt hadd kanyarodjak vissza kicsit az első ciklus idejére: Már nem emlékszem pontosan mikor, talán '92-ben Antall József szólt nekem, hogy Horn Gyulát le kellene váltani a külügyi bizottság elnöki pozíciójából, mert visszaélve az elnöki tisztségével állandóan szidja a kormányt külföldön, és ez nem jó. Megkaptam a feladatot és elmentem Orbán Viktorhoz, mert tudtam, hogy az ellenzéki vezetők közül csak tőle kaphatok támogatást a leváltáshoz, mert nem akartuk, hogy csak a kormánypárti szavazatokkal történjen. Orbánnak ez nem nagyon tetszett, ő annyit tudott ígérni, hogy tartózkodnak. A FIDESZ frakciójából Hegedűs István volt a külügyi bizottságban egyedül tag, de tudtam, hogy vele nem lehet egyezkedni, mert ő nagyon keményen a balliberális irányzat képviselője. Orbán is csak a tartózkodást tudta megígérni. Végül nem jutott el a tényleges szavazásig a kérdés, mert valaki megsúgta Horn Gyulának a leváltási szándékunkat, aki okos, ügyes politikusként hétfőn fölállt napirend előtt a parlamentben, és bejelentette, hogy egyéb elfoglaltságai miatt lemond a külügyi bizottság

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

elnöki tisztségéről. Így elébe ment a dolognak, nem kellett leszavazni. Így lett Kovács László a bizottság elnöke, mert ők ketten voltak az MSZP-ből tagok. Attól kezdve Horn egyébként soha nem jött el a Külügyi bizottság ülésére. Vele is lehetett a parlamentben vitatkozni, nem volt durva hangnem, nem volt semmi olyan, ami aztán most az elmúlt 5, 10, vagy 15 évben jellemző. Viszont 1998 ilyen szempontból fordulópont volt. Mert annyira magabiztos volt az MSZP, hogy megnyeri a választást, hogy a vereség hidegzuhanyként érte őket, és akkor Kovács is megváltozott teljesen. Onnantól kezdve folyamatosan szidta Orbánt, meg az Orbán-kormányt, szerintem ész nélkül, ami alatt azt értem, hogy mindenbe belekötött. Tehát már a kilencvennyolcas választások után abszolút megváltozott a hangnem. Sajnos ugyanez történt 2002-ben is. Akkor a Fidesz hitte azt, hogy biztosan nyer. Emlékszem, jöttek Zágrádba, többek között Németh Zsolt akkori külügyi államtitkár is, aki egyébként 1990-től kezdve állandó harcostársam a nemzetpolitikában. Kérdeztem tőle, mit csináljak, hogy finoman segítsek. Egy dologban megegyeztünk, hogy az Antall-szobor avatását a kampányidőszak végére időzítjük, de ez sajnos nem segített. Azt mondta akkor Németh Zsolt, hogy semmi, dőlj hátra a fotelban, és csináld az itteni dolgot. Semmi dolgot nincs a kampányban, mert megnyerjük a választást. Ezek után persze nagy sokk volt a vereség. Addig a Fidesz kulturált hangon beszélt a parlamentben, és csak az ellenzék fröcsögött, csúnya kifejezéssel élve. 2002 után a Fidesz is elkezdett ész nélkül kiabálni, mindent válogatás nélkül elvetni. (Hozzáteszem, 2004 és 2010 között ez majdnem mindig indokolt is volt.) Annyira nagy volt a csalódás és annyira mélységes, hogy a Fidesz is átvette ezt az ellenzéki szerepet, ami ma már 100 százalékosan dűl, hogy mindent kifogásolnak, amit a kormány csinál, és minden rossz, ami történik. Ez hiteltelen dolog. Tiltakoztam is kézzel-lábbal ellene, csak akkor már nem voltam képviselő, így nem tudtam ennek hangot adni. Nem szabad mindent csípőből elutasítani, mert lehet a kormánynak is jó javaslata, ami mögé oda lehet sorakozni, ezáltal válik hitelessé a többi kifogás. Most ugyanez a helyzet, ez volt 2011-14 között is, és ez van most is. Azt mondják, hogy amit a Fidesz-kormány mond, az úgy rossz, ahogy van. Az elmúlt 12 év ellenzéki képviselői közül nagyon kevés kivétel van, akiket komolyan lehet venni, és tiszteletre méltó politikai álláspontot képviselnek. Egyik például, akit rendkívül nagyra becsültem már akkor is, és ma is, Schiffer András. Schiffer Andrásnak van egy világgépe. Van egy ideológiai felfogása, amihez konzekvensen ragaszkodik, és amikor látta, hogy az LMP-ből nem tudja azt kihozni, amit ő szeretne, akkor lemondott és lelépett. Ilyen politikus Fodor Gábor is a szememben, ő is abszolút hitelesen próbálja meg a régi értelmű liberalizmust képviselni. Ő kilépett a Fideszből, és kilépett az SZDSZ-es környezetből is, amikor azok elmentek másik irányba, mint ami neki volt. Csinált egy saját pártot, ami ugyan nem jött be, de ő az maradt, aki volt. Ma is érdemes meghallgatni a véleményét, mert hiteles és tárgyilagos. Hasonlóan ítélem meg a korábban említett Szent-Iványi Istvánt is. Van még egy olyan politikus, aki soha nem került be a parlamentbe – egyébként hála Istennek, még az kellett volna – akit becsülök: Thürmer Gyulát. Jószerivel semmiben nem értek vele egyet, vagy csak nagyon kevés dologban, de ő megmaradt a kádári MSZMP ideológiájában, ezzel a világnézettel. Ez tisztességes dolog, amit el kell fogadni, és semmi gond nincs ebből. De azok, akik most az ellenzéki oldalon csapódnak ide, csapódnak oda, és közben zsigeri gyűlölettel viseltetnek nemcsak a Fidesszel szemben, hanem a másik ellenzéki vezetővel szemben is, és ölik egymást, azokat nem tudom tisztelni. Egyrészt undorító, amit csinálnak, másrészt végtelenül káros a magyar politikai életre és a magyar demokráciára nézve. Szükséges lenne, hogy erős alternatívája legyen a kormánynak, aki vagy ami idézőjelben „sakkban tartja”, hogy nem csinálhat meg mindent, amit akar. Kell egy ellenzék, amely alternatíva lehet a választáson a választópolgároknak, és ez ma nincs. Én azt mondtam, hogy az első két ciklusban nagyon jó, hogy kétharmados többsége volt a Fidesznek, ez kellett, hogy megalapozzon az alkotmánytól kezdve mindent. Akkor nagyon kellett, de most már nem

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

ártana egy erős ellenzék, legyen ez akár liberális, szociáldemokrata, vagy bármilyen tisztességes ideológia. Sajnos, amit a liberalizmus szó alatt ma a politikában értenek, az köszönőviszonyban sincs az eredeti tizenkilencedik századi változattal, tehát nem is lenne szabad ezt a kifejezést használni.

R.: Már a fogalmak se azt jelentik, mint amiket eredetileg.

Cs. Gy.: Abszolút nem. Mert mi a liberalizmus egyik alapelve? Élni, és élni hagyni. Na hát ennek éppen az ellenkezőjét csinálják. Nem az működik, hogy elfogadom a másik véleményét és tiszteletben tartom. Ami ma történik ezen címke alatt, az mind ellentmond annak a liberális szellemiségnek, ami mondjuk a tizenkilencedik században volt itt Magyarországon. De itt van a konzervativizmus kifejezés is. Itt Magyarországon nagyon negatív vagy, legalábbis nem szimpátiával övezett kifejezés a konzervatív politika, konzervatív párt. Ma már javul a helyzet valamelyest, de még nem igazán. Miért? Mert azt hiszi a társadalom jelentős része, talán még mindig a többsége, hogy a konzervatív az maradiságot jelent, hogy a konzervatív olyan, mint a konzerv, azaz bezár valamit és aztán azt őrzi, addig, amíg ki nem kell dobni. Egy tizennyolcadik század végi angol gondolkodó, akinek a nevére most nem emlékszem, nagyon szépen megfogalmazta a konzervatív politika lényegét. Azt mondta, hogy a konzervatív politika szövetség a holtak, az élők és a megszületendő között a világ szellemi és anyagi javainak megőrzésére, ápolására és továbbfejlesztésére. Ezzel szemben minden más politikai irányzat szövetség a világ szellemi és anyagi javainak felosztására és felélésére.

R.: Korábban említette egy fél mondattal az alkotmányozást. Végül is hazánkban 2010 után került erre sor. Ön képviselő volt a rendszerváltozás utáni első két ciklusban, akkor miért nem került erre sor Ön szerint?

Cs.Gy.: A végével kezdem, hogy nehogya félreértés legyen az elejében. Én messzemenően üdvözöltem, lelkesedtem és támogattam a 2012-es alkotmány megszüvegezését, létrehozását. Minden szempontból, mind a preambulum, mind a tartalmi rész szempontjából egyetértek vele, semmi fenntartásom ezzel kapcsolatban nem volt és nincs is. De hogy miért is nem lett korábban? Antall azt mondta, hogy nem tudunk alkotmányozni, mert arra nincs meg a kétharmadunk, viszont a szocialista alkotmányt mindenképpen meg kell alapvetően reformálni, de ez csak egy átmeneti alkotmány lesz, aztán majd ha meglesz hozzá a kellő politikai támogatottság, akkor lehet új alkotmányt elfogadni. Az Antall-kormányban ötvenhét százaléka volt a parlamentben, és senki nem volt partner az ellenzékben, hogy beálljon egy átütő, új alkotmány megfogalmazásába, Ezért nem került akkor erre sor, de mondom, hangsúlyozom, hogy Antall azt mondta, hogy ez egy ideiglenes, átmeneti alkotmány. Ez benne is volt a preambulumban. A legfontosabb dolgokat azért megváltoztatták ahhoz, hogy az ország tényleg a rendszerváltozás útján elinduljon, és demokratikus formában működjön tovább a magyar társadalom. Ez átmeneti alkotmányként működött, és jó is volt átmenetileg, bár nem volt tökéletes. Nem volt még olyan, mint amilyen a '12-es lett. A mi szempontunkból ez tökéletes, a mi szempontunkból jó, mert az Orbán-kormány a kétharmados többséggel a háta mögött bátran ki mert mondani olyan dolgokat, amelyek sajnos Európa szerte ma már nem szimpatikusak. A nemzeti elkötelezettség, a keresztény értékek. A parlamenti demokrácia működéséről különben nekem megvan a különvéleményem, ezt a Gyurcsány-kormány idejében meg is fogalmaztam és publikáltam is. Gyurcsány a 2004-es decemberi népszavazás, a külhoni magyarok elleni uszítás óta vörös posztó előttem, és sokunk előtt, aki mérhetetlen károkat okozott, amit az őszi beszéd csak erősített. 2006 őszén nem mondott le Gyurcsány,

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

nem dőlt meg a kormány, hiába voltak tüntetések is. Gyurcsány persze megmondta, hogy csak tüntessenek, majd megünják és hazamennek, és sajnos igaza lett. Akkor én írtam egy cikket, ami a Heti Válaszban jelent meg. Azt mondtam ki, hogy Magyarországon parlamentáris diktatúra van. Egyébként ez formailag ma is igaz, csak szerencsére most olyan diktatúra van, amit sok millió ember támogat folyamatosan. Parlamentáris diktatúra van, mert a két választás közötti időre megválasztott parlamenti többség, köszönhetően egyébként Antall okos törvényhozásának, a konstruktív bizalmatlansági indítványnak, azt csinál, amit akar, nem lehet leváltani. Nyilván ma már nem szívesen használom ezt a kifejezést, de ilyen értelemben mégis parlamentáris diktatúra van: négy évenként demokratikus választással a társadalom közvetlenül beleszól a politikába, vagyis négyévenként egyetlen közvetlen demokratikus intézmény működik, amit úgy hívnak, hogy országgyűlési képviselő választás. Azután négy éven át képviseleti demokrácia működik. A demokráciával kapcsolatban van egy nagyon frappáns mondás, megint nem tudom, hogy ki mondta, talán Churchill volt. Így szól: A demokrácia az, amikor két farkas és egy bárány arról szavaz, hogy mi legyen a vacsora. Ez nagyon frappáns, de tényleg erről van szó, hiszen amit a parlamenti többség eldönt, azt kell tudomásul venni egészen odáig, amíg eljutunk új választásokig, és akkor majd a nép eldönti, hogy jó volt-e az elmúlt négy év, vagy sem?

R.: A második ciklusban, Hornék kormányzása alatt volt egy kísérlet az alkotmányozásra, de ezt főként az MSZP belső viszonyai buktatták meg. Ezt a kísérletet hogyan értékeli?

Cs.Gy: Erre őszintén azt a választ kell adnom, hogy passz, mert nem emlékszem. Tudom, hogy volt ilyen, de semmi részletre nem emlékszem egyébként. Mert akkor aztán végképp csak a külpolitikával és nemzetpolitikával foglalkoztam a parlamentben.

R.: Említette, hogy alapvetően egyetért a tíz éve hatályban levő Alaptörvény értékeivel, a mögötte álló törekvésekkel. Arról, mit gondol, hogy elég gyakran módosították a tíz év alatt?

aCs.Gy. Megmondom őszintén, nem tetszik. Ebből látszik, hogy nincs érdemi ellenzék, tehát a kétharmados többség azt csinál, amit akar, akár az alkotmány sorozatos módosításával is. Amennyire üdvözöltem és jónak tartottam a 2012-es alkotmányt, úgy vannak fenntartásaim és kétségeim ezzel kapcsolatban, anélkül, hogy érdemi állásfoglalást tennék bármelyik alkotmánymódosításról. Nem emlékszem egyébként, hogy mik voltak ezek pontosan, de nem jó dolog, hogy gyakran változik az alkotmány, mert ez a szájába adja az ellenzéknek, meg a külföldi ellenfeleinknek, hogy itt parlamentáris diktatúra van rossz értelemben véve.

R.: Mint az európai integrációval képviselő korában aktívan foglalkozó képviselő, hogyan látja, milyen irányba halad az európai integráció és mi ebben Magyarország helye?

Cs.Gy.: Ez nagyon aktuális kérdés. Én messzemenően elkötelezett voltam, és részben még az is vagyok mind az Európai Unió irányában, mind a NATO irányában, tehát az úgynevezett euroatlanti közösség irányában. 1990-ben semmilyen más alternatíva nem volt, és most sincsen alternatíva, mert ehhez a kultúrkörhöz tartozunk. Mint ilyen kis ország, nem is maradhatunk ki a NATO-ból, de az Európai Unióból sem. Azt azonban személyes tapasztalatból mondom, hogy egészen mások voltak korábban az európai politikusok, és Brüsszel is egész más volt. A nagy országok vezetői közül, például Kohl és Schmitt, vagy Jacques Chirac, vagy éppen Mitterand hozzánk közelebb álló gondolatvilággal és elképzelésekkel rendelkeztek. Ami most folyik az Európai Unióban már hosszú ideje, 10, vagy 15 éve, nem tudom pontosan, de ez már egy más stílus és más törekvések. A helyzet ráadásul egyre romlik. Régen egyébként a föderalizmus híve voltam, támogattam, hogy minél több kompetencia kerüljön az Európai Parlamenthez, illetve az Európai Bizottsághoz is, de aztán rájöttem, hogy ez rossz, mert

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

visszaélnek vele. Visszaél vele egy bizonyos csoport, nem akarok különösebben összeesküvés elméletekbe belemenni, mert 30 évvel ezelőtt tiltakoztam az ellen, amit Csurkákék meg mások mondtak, hogy a nemzetközi pénzüvilág irányít. Ma már rájöttem, hogy inkább nekik volt igazuk, mint nekem, mert működik egy ilyen hálózat. Működik egy ilyen pénzügyi csoport, és működteti az Európai Uniót. Én a Magyar Atlanti Tanács elnöke vagyok pillanatnyilag, ezt a funkciót Vizi E. Szilvesztertől örököltem. Nehéz szívvel mondom tehát, de kimondom, hogy a transzatlanti gondolat már messze nem az, ami 30 évvel ezelőtt, vagy akár 20 évvel ezelőtt volt. Egyes nemzetállamokat most kipécéznék, nem elfogadva politikájukat. Most elsősorban Lengyelországot és Magyarországot szemelték ki. Megpróbálják egy nagy olvasztótégelybe bedarálni az egész Uniót. A NATO-val kapcsolatban sokkal kevesebb kritikám van. Tehát én azt messze támogatandónak és helyesnek vélem, amit a magyar kormány most csinál, de kicsit sok a harc, én ebből visszavennék, én nem próbálnék mindenhol frontot nyitni, mert előbb-utóbb lehet, hogy nem lesz jó vége ennek az állandó harcnak. Nagyon helyeslem a nyitást kelet felé, nagyon helyeslem, hogy kereskedelmi, meg egyéb kapcsolatokat keresünk a tőlünk keletre fekvő régiókkal, egészen Japánig értelmezve eurázsiai kontinenst. De talán nem kell ennyi harcot vállalni, mert azért mi vagyunk a gyengébbek, és szövetségesünk nagyon kevés van. A lengyel-magyar kapcsolatokat én nem féltetem, ez most egy átmeneti állapot, mert ha ez sok évszázadon keresztül működött, akkor ezután se fog kibicsaklani, de most itt egy aktuálpolitikai kérdésben szöges ellentétben vagyunk, az orosz viszonyt illetően, de ez majd el fog múlni. Részemről a nagy gond inkább az, hogy nincsenek további szövetségesek. Amikor hazajöttem Zágrábról, akkor azt hittem, hogy létre tudunk hozni egy Varsó-Budapest-Zágráb tengelyt, és akkor erre felűzhetjük a Baltikumot és néhány déli szomszédunkat A Balti tenger, az Adriai tenger és a Fekete tenger által alkotott háromszöget terelhetnénk egy szövetségbe. Mindezt nem a V4-ekkel szemben, mert V4-nél jobb találmány nem volt külpolitikailag az elmúlt 30 évben. A V4 lenne a motorja ennek a közép-európai térségnek A Visegrádi Együttműködés az orosz-ukrán háború miatt most kritikus időszakát éli, de ez helyre fog jönni. Én mélységesen csalódtam ugyanakkor Zágrábrban, ez egy külön beszélgetés is lehetne. Amikor hazajöttem Zágrábrból, akkor megcsináltam a Magyar-Horvát Baráti Kört, aminek azóta is elnöke vagyok. Az első években nagyon aktívak voltunk, de az elmúlt talán 10 esztendőben tudatosan tetszhalott állapotba helyeztem. Egyszerűen nem tudom elfogadni a horvátok magatartását, így sajnos ez a törekvés kútba esett. Most fölsejlik egy új külpolitikai tengely, egy Varsó-Budapest-Róma tengely Salvini és Meloni miatt. Szövetségeseink Olaszországban nyertek, de hogy meddig fognak hatalmon maradni, azt nem tudom, mert hihetetlen nehéz helyzetben vannak. Nem is feltétlen azért, mert esetleg a politikájuk nem tetszik a lakosságnak, de nem lesz pénz, a gazdaság nem fog működni, nyomják majd Brüsszelből őket is, ami tovább mélyíti a válságot. Úgyhogy erre egyelőre nem számíthatunk biztosan, és a lengyel-magyar barátság kevés ahhoz, hogy megváltoztassa az Európai Uniót, de a saját utunkat kell járni. Kell a kapcsolatokat az Unión kívül is keresni, de nem megkérdőjelezve az uniós tagságot. Tehát úgy kellene az állandó ellenkezésünket moderálni, hogy néha együttműködés is legyen.

R.: Visszatérve a képviselői pályafutására: tart-e még kapcsolatot a korábbi képviselőtársaival akár egykori kormánypárti frakciótársaival, akár az egykori ellenzékiekkel?

Cs.Gy.: Az MDF-esek közül néhányal, például Schamschula Györggyel jó baráti viszonyban vagyok, vannak még néhányan, akikkel laza kapcsolatot tartok, többek között Kónya Imrével, az egykori frakcióvezetővel is. Nyilván nem mind a 165 képviselővel, hiszen sajnos már sokan el is mentek közülük. Benne vagyok abban az e-mail körben, amit a volt képviselőtársak összetartása miatt egyik képviselőtársunk létrehozott. Ebben a körben benne vagyok, de amit ott egymásra mondanak, az sokszor siralmas. Én mindenkit elfogadok olyannak amilyen volt

Interjú Csóti Györggyel az Országgyűlési Könyvtár részére

és amilyen lett, bárkivel szívesen találkozok és beszélek, egy kivétellel: Debreceni József. Korántsem személyes okból, de amit ez az ember tett és tesz, az undorító. Elmentem arra a közös frakcióülésre, amit a 30 éves évfordulón csináltunk. Rendkívül heterogén összetételű volt egyébként ez a frakció, mert az MDF, ahogy az elején mondtam, egy igazi gyűjtőpárt volt. Az elmúlt három cikusból 15-20 képviselővel tartom a kapcsolatot. A jelenlegi képviselők közül inkább, hiszen 2015 április elsejétől 2022. június 30-ig a Kisebbségi Jogvédő Intézet igazgatója voltam, és ebben a minőségben állandóan ki-be jártam a parlamentben. Ott elsősorban persze Potápi Árpád Jánossal tartottam a kapcsolatot, valamint Semjén Zsolttal, aki 1994-ben kampányolt mellettem a második fordulóban. Szép fényképünk is van Semjénnel a Gábor Áron szobor előtt a Szilágyi Erzsébet fasorban. Tehát hivatalból sok képviselővel kapcsolatban voltam, nem tudok most teljes névsort mondani, de talán nem is kell, mert a lényeg, hogy a mostani képviselők közül sokkal többel vagyok kapcsolatban, mint a régi MDF-es frakcióból.

R.: Ma vállalna egyébként megint képviselőséget, ha mondjuk fiatalabb lenne 30 évvel?

Cs.Gy.: Ez egy nagyon teoretikus kérdés, de a válaszom egyértelmű igen

Készült 2022. november 18-án